

Moderirana okrogla miza o različnih panjskih sistemih ter panjih iz umetnih materialov

Simon Golob

svetovalec JSSČ za tehnologijo
simon.golob@czs.si

ČZS, JSSČ je 5. marca 2020 organizirala moderirano okroglo mizo o različnih panjskih sistemih in panjih iz umetnih materialov. Na njej so sodelovali čebelarji Zvonko Sedmak, Slavko Lešek, Dušan Skok in Stanislav Knežić.

Okroglo mizo smo začeli z uvodnim pozdravom in kratko predstavitevijo gostov, ki so predstavili svoja čebelarstva, vrsto panjskega sistema in glavne pridelke. Nato so navedli še prednosti panjskega sistema, ki ga uporabljajo, opisali način dela med letom, opredelili pa so se tudi do uporabe panjev in opreme iz umetnih materialov ter njihovih izkušenj z njimi.

Dušan Skok čebelarji v 7-satnih 2/3 LR-panjih z 2/3 mero LR-satnika. Satniki so t. i. Manleyjevi satniki (LR-satnik, kjer so pokončne letvice celotno višino enako široke). Prideluje predvsem med in cvetni prah, čebelje družine pa na platformah tudi prevažajo z avtomobilsko prikolico. Pri izbiri pravega panja za svoje čebelarstvo je sledil nekaterim načelom, kot so pridobivanje medu iz deviškega satja, manj dela s posegi v panjih (dela v veliki večini samo z nakladami), možnost pridobivanja cvetnega prahu in to, da lahko

panj povečuje ali zmanjšuje glede na moč in potrebe čebelje družine. V preteklosti je čebelaril z LR-panji standardne mere, kasneje pa je zaradi prevelike teže naklad te zmanjšal na 2/3 mero in jih zožil na sedem satov. Za prezimovanje čebeljih družin uporablja dve takšni nakladi. Spomladi dva tedna pred akacijev

pašo iz gnezda odstrani sate z zimsko zalogo in jih začasno doda v prvo mediščno naklado, na njihovo mesto pa vstavi zgrajene sate. Hkrati omeji plodišče na eno naklado. Ker so naklade razmeroma lahke, so naslednji pregledi hitri in preprosti, prav tako pa se pri privzdignjeni nakladi na spodnji strani satnikov hitro opazijo tudi morebitni matičniki. Med sezono vedno skrbi, da ima v mediščnih nakladah zadosti praznega satja in satnic, saj meni, da mora prazno satje čakati pašo in ne paša satja. Med pridobiva le iz deviških satov, ki jih po zadnjem točenju odstrani in jih namesti na lesene letve z nekaj razmika. Ker je tam prisotno le deviško satje in je med sati rahel preprih, ni nevarnosti, da bi ga uničila voščena vešča. V manjši meri v mediščih uporablja tudi plastične satnice, ki imajo po njegovem mnenju to prednost, da se pri točenju ne lomijo. Preizkusil je tudi panje iz »stirodurja«, ki pa se mu niso obnesli, saj so jih čebele zgrizle. Boljše izkušnje ima s panji iz ekspandiranega polistirena (»stiropora«) večje gostote (EPS 400), ki je obstojnejši.

Zvonko Sedmak je čebelar s Krasa, ki čebelarji z več kot 200 družinami v trietažnih 10-satnih AŽ-panjih, ki jih ima nameščene na prevoznih enotah. Prideluje predvsem med, ki ga pakira v manjšo embalažo, kar mu omogoča, da za kilogram medu dosega višjo ceno. Poleg medu pa pridobiva tudi propolis in izdeluje različne medene pijače. V preteklosti je preizkusil tudi LR-panje, ki so mu bili sicer všeč, a je njihovo uporabo zaradi težavnega prevoza opustil. Preizkusil je tudi klasične 10-satne AŽ-panje, ki pa so po njegovem mnenju za izkoriščanje intenzivnejših paš premajhni. Po njegovih izkušnjah je sredi paše satje v panju že polno in prostora za nov med ni več. Medu, ki je že v satju, pa ni možno iztočiti in tako narediti prostora za novega, ker med v satju še ni zrel. Čebelarji tako, da v zgornjo etažo trietažnih panjev konec avgusta vstavi narejenec z mlado matico, pod katerim matično rešetko zapre in odpre žrelo. V vseh trietažnih panjih tako prezimuje dve družini, gospodarsko v spodnji in narejenec v zgornji etaži. Zaradi zgodnejšega razvoja pa tudi vse čebelje družine, ki so na prevoznih enotah, prezimuje na parceli v Kopru. Ker je v zgornji etaži lanska matica in je ta mlajša ter posledično tudi plodnejša in kakovostnejša od matice, ki je v spodnji etaži, spomladi v vseh panjih odstrani stare matice iz spodnjih etaž ter družini iz obeh etaž združi. Ker so v panju čebele iz dveh družin, je njihovo število že v začetku spomladi veliko, kar jim omogoči, da lahko v največji meri izkoristijo pašo na akaciji (robiniji). Poudaril je, da morajo biti družine v trietažnih panjih močne in številčne, saj slaba družina v velikem panju ne da rezultatov. Eden izmed glavnih pogojev za to so tudi mlade in

Panj in naklade iz umetnih materialov

Plastična satnica v medišču

kakovostne matice, ki prihajajo iz odbranih čebeljih družin. Poleg klasičnih lesenih panjev g. Sedmak v svojem čebelarstvu uporablja tudi panje iz umetnih materialov. Izključno za rezervne družine uporablja panje iz stirodurja, ki jih premaže z emulzijo in tako prepreči, da bi ga čebele zgrizle.

Slavko Lešek čebelarji z več kot 200 družinami v LR-panjih iz lesa in iz ekspandiranega polistirena (stiropora). Glavni prodajni proizvod njegovega čebelarstva so matice, čebelje družine ter ometenci, prideluje pa tudi med in cvetni prah. Za panje iz stiropora se je odločil zaradi njihove dobre izolacije in trdnosti. Za plodišče uporablja naklade standardne LR-mere, za medišče pa naklade 2/3 LR-mere. Družine prezimuje v dveh standardnih LR-nakladah, med sezono pa po potrebi nanje postavlja mediščne naklade. V sezoni opravi tri glavne posege in točenja. Pri prvem spomladanskem posegu v gnezdo vstavi 3–4 satnice, prav tako pri naslednjih dveh posegih doda po tri satnice v vsak panj. S tem čebelam omoči gradnjo ter matici zaleganje, hkrati pa poskrbi za menjavo satja. Letno tako zamenja približno 50 % satja v plodiščih, zato v panjih starega satja praktično nima. V mediščih uporablja izključno deviške sate 2/3 LR-mere. Ugotavlja, da v plodišču vencev medu nad zalego praktično ni in da je posledično količina medu v medišču večja. Matice zamenja okrog 20. aprila in na ta način zatre kakšno koli rojilno razporejenost med pašno sezono. Kljub temu da nakladne panje običajno povezujemo z večjo vsebnostjo vode v medu, pa ugotavlja, da je vsebnost vode v njegovem medu vedno pod 16 %. Tudi on se drži pravila, da morajo satje in čebele čakati pašo in ne obratno, nove prazne naklade pa vedno postavlja na vrh panja. Po zadnjem točenju odstrani medišča in jih shrani v hladilnici. Na panje takrat namesti pitalnike, v katere v razmaku 10–12 dni 3–4-krat nalije sladkorno raztopino v raz-

merju 2 : 1. Poudaril je tudi, da v lanskem letu tistih družin, ki so imele polne sate kristaliziranega medu, ni krmil s sladkorjem. Letos pa ugotavlja, da so te družine številčnejše od drugih ter imajo večji obseg zalege. Podobne izkušnje ima tudi s prezimovanjem čebel na bršljanovem medu. V svojem čebelarstvu poleg panjev iz umetnih materialov uporablja tudi plastične satnice. Kljub temu pa pričakuje, da bo v prihodnosti treba umetne materiale zamenjati z naravnimi, saj so lahko tovrstni materiali problematični z vidika varstva narave in morebiti tudi zaradi ostankov mikroplastike, ki pa do sedaj v medu še ni bila dokazana.

Stanislav Knežič čebelarji z več kot 300 družinami na več lokacijah na Kočevskem in v neposredni okolici. V svojem čebelarstvu uporablja različne tipe panjev: DB-panje za prodajo družin v tujino, LR-panje 1/1 in 2/3 mere ter GJ-panje za pridobivanje cvetnega prahu ter standardne AŽ in AŽ-panje 11 + 3 za pridobivanje medu. Povedal je, da mu nakladni panji sicer ustrezajo, a ga pri njih moti predvsem teža naklad, zato se, tam, kjer je to seveda mogoče, bolj nagiba k uporabi 2/3 LR-naklad. Te panje, ki jih med sezono uporablja predvsem za pridobivanje cvetnega prahu, prezimuje v treh 2/3 nakladah. Tako so družine spomladi dovolj številčne, da lahko izkoristijo vire iz narave. Močne družine v spomladanskem času lahko kasneje predstavljajo tudi težavo, saj se pri njih rojilno razporejenost pojavi prej. Ker je treba družine v DB-panjih, ki jih prodaja predvsem v tujino, pripraviti zgodaj, ima te panje na lokaciji, kjer je razvoj zgodnejši, tako da so družine razvite že zgodaj spomladi in da lahko mlade matice vzreja že v aprilu. Vzreji matic v aprilu sledi šele prvi pregled čebeljih družin v drugih panjih v maju. V preteklosti je uporabljal tudi trietažne AŽ-panje, a je njihovo uporabo opustil, saj mu niso dajali zadovoljivih rezultatov. V zadnjem času predvsem na prevoznih enotah uporablja AŽ-panje 11 + 3. Tehnologija dela s temi panji je v osnovi podobna kot pri standardnem AŽ-panju, a se lahko družina zaradi več prostora bolje razvije ter v panj shrani več medu. Poudaril je, da so po njegovih izkušnjah družine v teh panjih ves čas na meji rojilnega razporejenja, sam pojav rojenja pa je potem zelo odvisen od pristnosti paše. V marcu v te panje vstavi prve satnice. Kasneje v sezoni satnice v panje vstavlja v času pregledov in naenkrat v večjem številu, saj mu to skrajša porabljen čas in olajša logistiko. Tudi on je omenil, da ima pred pašo v panjih polno satov ter da ima v panjih 11 + 3 na toplo stavbo vedno postavljeni dve satnici, da lahko čebele gradijo. Poleg lesenih panjev predvsem za rezervne družine uporablja tudi panje iz ekstrudiranega polistirena (stirodura) in drugih umetnih materialov.

Okroglo mizo smo zaključili z zaključno mislijo, da je v uporabi veliko panjev ter še več tehnologij čebelarjenja z njimi. Ugotovili pa smo tudi, da je vsak panj dober panj, če znamo z njim pravilno čebelariti. Tovrstno znanje pa lahko v največji meri dobimo z izkušnjami, žal pa je včasih nujni sestavni del pridobivanja izkušenj tudi učenje na lastnih napakah.